

JAN DOSTYCH

KATALOG TALARÓW

MEDALOWYCH

ZYGMUNTA III WAZY

AKTUALIZACJA NA DZIEŃ 25.05.2020

Co to są talary medalowe? Są to medale które z różnych powodów nie mogą być nazwane monetami. Bo żeby produkt mennicy można było nazwać monetą to musiał on spełniać kilka warunków. Przede wszystkim moneta musi określić panującego władcę i wymienić jego wszystkie aktualne tytuły, powinna zawierać herb podskarbiego, który jest odpowiedzialny za politykę monetarną i powinna mieć wagę zgodną z aktualną stopą menniczą. Tzw talary medalowe nie spełniają wszystkich tych warunków. Wydaje mi się też, że była tendencja do nazywania niektórych medali talarami medalowymi, bo ta „zmiana nazwy” podnosiła wartość numizmatu, którym zaczynało interesować się więcej osób. Od dawna bowiem kolekcjonerów monet było więcej i ceny monet utrzymywały się na dużo wyższym poziomie niż ceny porównywalnych medali. Dla przykładu piękny medal, który umieściłem na pierwszej stronie rok temu na aukcji Kunkera w Niemczech został sprzedany za 1600euro + opłaty aukcyjne. Tej klasy talary sprzedają się zarówno w Polsce i za granicą powyżej 10000euro. Pan Jarosław Dutkowski w Przeglądzie Numizmatycznym nr 4 z roku 2014 w artykule o portugale z roku 1587 roku „z mieczem” wysuwa też inną hipotezę. Że srebrne talary medalowe są wtórne do złotych portugalczyków. Myślę że w odniesieniu do niektórych talarów medalowych teoria ta może być prawdziwa.

Ponieważ napisałem już katalogi talarów i półtalarów to żeby skończyć zaczęty temat piszę o tak zwanych w literaturze numizmatycznej talarach medalowych. Pod każdym typem podaję gdzie znajdują się lub gdzie znajdowały się dane talary. Wymieniam znane słynne aukcje polskich monet oraz muzea: MNK = Muzeum Narodowe w Krakowie z kolekcją Emeryka Hutten-Czapskiego, MNW= Muzeum Narodowe w Warszawie.

Objaśnienia znaków

❁ - rozetka	+ - krzyżyk	⊙ - order Złotego Runa
: - dwukropek	⊗ - krzyżyk ozdobny	⌘ - dwie gwiazdki jedna nad drugą w formie dwukropka

Opis talarów medalowych zaczynam od egzemplarzy z mieczem na rewersie. Był on wybity dla upamiętnienia koronacji króla która odbyła się w Krakowie 27.12.1587 roku. Okazją do rozdawania medali było homagium które zwyczajowo było dzień po koronacji czyli 28.12. Homagium to uroczystość publicznego złożenia hołdu przez stany i ludność nowemu władcy.

1587

M 87.1.01 R6

Av; ❁SIGIMUND:III:D:G:REX•POL•ET•DES•SVECIAE•MAG:D:LITVA:

Rv; ❁PRO❁IVRE❁ET❁-rękojeść miecza-herb-POPVLO❁1587❁

Napis łaciński na rewersie znaczy po polsku „ za prawo i lud” Miecz dzieli napis na dwie części, obok rękojeści herb Przegonia Jana Dulskiego. Średnica 39mm,

- 1/ Muzeum Miejskie w Berlinie średnica 39mm,
- 2/ Chelmiński 191,39mm, 16,5g
- 3/ Frankiewicz 196 -16,2g
- 4/ Kubicki 499 -16,2g
- 5/ Karolkiewicz Triton IV/2193 – 16,05g
- 6/ MNW nr 2730/6954, 39mm 15,82g
- 7/ MNW nr NPO28088, 39mm 28,21g
- 8/ MAiE Łódź
- 9/ Lanz aukcja 47/973, 29.11.1988
- 10/ MNK-VII-P-19871, 40mm, 16,0g
- 11/ Ossolineum C2026, 16,13g

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

Mniejsza tarcza herbowa przy rękojeści miecza, brak kropek obok rozetki u nasady ostrza

M 87.1.02 R 7

Av; ❖SIGIMUND:III:D:G:REX•POL•ET•DES•SVECIAE•MAG:D:LITVA:

Rv; ❖PRO❖IVRE❖ET❖-rękojeść miecza-herb-POPVLO❖1587❖

1/ MNW nr 5919/987, 38,5-39,5mm 16,12g

2/ PDA 12/466, 39mm 16,47g wcześniej zbiór Alfreda von Strothera z Baden Baden licytowany na aukcji Otto Helbing Monachium 14.02.1921 nr 294

3/ Kunker 145/7005 waga 16,09g, cena 22500euro

4/ Zamek Królewski Warszawa, 39mm, 15,92g

5/ Kunker 323, waga 16,45g

Odbitki w złocie:

1/ Gotha 40mm, waga 34,69g patrz też Przegląd Numizmatyczny 4/2014

W zbiorach w Ermitażu jest egzemplarz o średnicy 40mm nr M87.1.01 lub M87.1.02

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 87.1.03 R7

Av; ❁SIGIMUND:III•D:G:REX•POL•ET•DES•SVECIAE•MAG:D:LITVA:

Rv; ❁PRO❁--IVRE❁ET❁POPVLO❁ANNO-rękojeść miecza-herb-DOMI❁15•87•

Miecz dzieli napis na dwie części, obok rękojeści herb Przegonia Jana Dulskiego.

1/ MNK-VII-P-19870, 40mm, waga 15,78g

2/ MNW 40mm, 16,2g nr 5919/988

3/ Ermitaż 39mm

4/ Muzeum Książąt Czatoryskich Kraków, 40mm, 14,65g

1587

M 87.2.01 R6-7

Av. : **SIGIS : III•D•G•REX•POL---MAG: DVX•LIT**

Rv. **❁RVSSIAE•PRVSSIAE•MASOVI-herb-+SAMOGITIAE+LIVONIAE: •**

Na rewersie pięciopolowa tarcza herbowa, polsko-litewska z herbem Szwecji, po bokach rok 15—87, w środku, napis rozdziela herb Przegonia podskarbiego koronnego Jana Dulskiego,, powyżej litery ID /Jan Dulski/..

- 1/ Chełmiński nr 192, 40mm waga 18,5g
- 2/ Frankiewicz 198, 40mm, waga 18,5g
- 3/ MNW 39,5mm, 16,34g nr 5919/986
- 4/ MNW nr NPO15943, 41mm, 18,41g
- 5/ MNK-VII-P- 9253, 40,9mm, 18,69g
- 6/ Ermitaż 39mm, waga 49,6g = piedfort
- 7/ Ermitaż 39mm, waga 27,3g

Odbitki w złocie

- 1/ Muzeum Miasta Berlina 41mm, 34,90g, nr 18202240
- 2/ Drezno Staatliche Kunstsammlungen Munzkabinett waga 34,95g
- 3/ Wiedeń Kunzhistorisches Muzeum, waga „10 dukatów”
- 4/ S. Stube waga 34,66g

Była też odbitka tego numizmatu w zbiorze Radziwiłłów w Nieświeżu.

1588

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie

M 88.1.01 R 7

Av: •SIGIS:III•D:G:REX•POL:---MAG•DVX•LIT•:

Rv: PROX:HAERES•REG:SVETIAE•ETC•ET•FVTVRVS•REX ☒ ☒

Tarcza herbowa 9-o polowa polsko-szwedzka, powyżej tarcz korona a obok niej drobnymi literami rok **15—88**, napis otokowy w tłumaczeniu na polski: „Pierwszy dziedzic królestwa szwedzkiego i przyszły król” Talar medalowy bity w Olkuszu, znany w odbitkach w srebrze i złocie.

Odbitki w złocie:

- 1/ MNK-VII-P-5955 , 41,5mm, 33,94g
- 2/ Partin Bank Margantheim X 1995rok nr 304 = 25000 DEM
- 3/ Ermitaż /nr H-Cz 782/, 42mm, waga 38,65g /z uchem/
- 4/ Wiedeń Kunzhistorisches Muzeum

Był też w zbiorze Potockich

BRAK ROKU

M BR.1.01 R 6-7

Av; Napis otokowy dzieli się na dwa wiersze, zewnętrzny **SIGIS•III•D•G•RE•PO MA---**
DUX•LIT•RUS% i wewnętrzny **•PRUSSIAE•MASOVIAE---•SAMG:LIVON**

Rv; **NEC NON SVECORVM•GOTOR•VANDALORVM Q ETC•REX**

- 1/ Kunker 228/3245 43-45mm, 18,99g
- 2/ MNW 43,5mm 27,40g nr NPO15931;
- 3/ MNW 45mm 25,36g nr NPO15932
- 4/ MNK-VII-P-19877 19,02g
- 5/ Ermitaż /1346/ 43,5mm, 43,3g
- 6/ Ermitaż /1347/ 43mm, 28,2g

Gumowski podaje występowanie tego medalu w 4 kolekcjach w wadze ok. 26g, występowały też falsy Majnerta, bite są płytszym i pękniętym stemplem.

Odbitki w złocie:

- 1/ Chełmiński 189, waga 35g= 10 dukatów
- 2/ MNK-VII-P- 5961 średnica 43,8mm i waga 34,8g.
- 3/ Hans M.F. Schulman N.Y. X1963 nr 1331 = 2100 USD
- 4/ A.Hes AG&Leu&Co. AG Zurich X 1965 nr 1002 = 4500 CHF
- 5/ Otto Helbing Nachfolger 8.07.1924 Monachium = 10 dukatów
- 6/ Ermitaż waga 34,50g

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie

M BR.2.01 R 8

**Av: +SIGISMVN:3•D:G:REX•POLO:MAG:DVX•LIT•RVS:PRVS:MAS:SAM:
LIVO:&**

Rv: NECNON:SVECO:GOTO:WANDALORVMQ ⌘ :HAEREDITA:REX

1/ PNAN 1/3 42,8mm, waga 38,61g z kolekcji Potockiego

Ten talar medalowy ma popiersie króla bardzo podobne do talarów medalowych z mennicy Wileńskiej bitych w 1595 roku /i tak go opisuje Gumowski/ ale ponieważ nie ma daty umieszczam go w tym miejscu katalogu. Taki egzemplarz srebrny wagi talara był w zbiorze A. Ryszarda, zaś o wadze 2 talarów w zbiorze Potockich. Patrz też komentarz w katalogu aukcyjnym PNAN 1/3

Odbitki w złocie:

- 1/ MNK-VII-P-5960, 40,3mm, waga 34,67g.
- 2/ Sincona 2/1152, 34,66g
- 3/ Frankiewicz 187, waga 18,5g
- 4/ Kunzhistorisches Muzeum w Wiedniu

1590

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 90.1.01 R8

Av: SIGISMVNDVS ❖ III ❖ D I # F G ❖ REX ❖ POLONIAE ❖

Półpostać Zygmunta III w zbroi z berłem w ręku, po bokach przedzielony rok **15—90**, napis otokowy przedzielony u dołu tarczą z herbem **Lewart** Jana Firleja podskarbiego wielkiego koronnego w latach 1590-1609 /tu zaznaczony # / po bokach której znajdują się drobne litery **I-F**.

Rv: MAG ❖ DVX ❖ LITVA ❖ .. ❖ RVS ❖ PRVS ❖ MAS ❖

W centrum orzeł z herbem Wazów na piersi, nad jego głową korona króla przedziela od góry napis otokowy, na dole przedzielają napis otokowy skrzyżowane haki z krzyżykiem.

1/ Karolkiewicz TritonIV/2194 42mm, wcześniej Rauch 38/2709, 22-24.04.1987

2/ MNW 41,5mm, waga 28,18g nr NPO28089

1600

M.00.1.01 R8

Av; ❀SIGISMVNDVS❀III❀D/G❀POLO❀ET❀SVECIAE❀REX

Rv; ❀•NEC•NON•SVECO:GOTO:WAN:Q:HAERE:REX•❀

1/ Ermitaż 41mm, waga 26,2g

Talar medalowy z mennicy Poznańskiej, pod popiersiem na awersie litera R –Rudolf Lehmann. Na rewersie ozdobna pięciopolowa polsko-litewska tarcza herbowa, po bokach rok 16—00. Powyższe zdjęcia pochodzą ze złotej, 10-o dukatowej odbitki znajdującej się w MNK

Gumowski wiedział o 3 egzemplarzach srebrnych /Ermitaż, Gimnazjum Gdańskie, Potoccy/. Istnieją też niestety falszy Majnerta /płytszy, brak R pod popiersiem, inna interpunkcja/

Odbitki w złocie

1/ MNK VII-P-5957, 40,5mm 35,08

1614

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 14.1.01 R 7

Av; **SIGISMVN:III:D:G:POLONI:ET•SVECIAE:REX ❁•**

Rv; **MAG:DVX:L:RVS:PRVS:⊙ :MAS:SAM:LIVO:614:**

1/ MNW 40,5mm, waga 27,34 nr 2730/6967

2/ MNK-VII-P-13565, 41,4mm, 28,78g

3/ Ermitaż 42mm, 27,75g

Odbitki w złocie

1/ PNAN 1/102/ 42,2mm, waga 18,87g = 5 dukatów /patrz komentarz do tej monety w katalogu aukcyjnym/ = Kunker 244/520

2/ Karolkiewicz TritonIV/2217, 39,2mm i waga 16,9g= 5 dukatów

3/ Karolkiewicz TritonIV/2220 40mm i waga 34,4g= 10 dukatów

4/ Giessener Munzenhandlung D Gorny Munchen X 1992 nr 2305 = 15000DEM

5/ Muzeum Miejskie Berlin 39mm, 32,40g = 10 dukatów, nr 18223427

6/ Ermitaż 40mm, 17,27g = 5 dukatów

7/ Zamek Królewski Warszawa nr ZKW 7600, 39,5mm, 17,37g = 5 dukatów

Kilka następujących talarów medalowych to talary o charakterze heraldyczno-emblematicznym bite w srebrze i złocie. Stałym motywem awersów są litery **STR** /Sigismundus Tertius Rex= Zygmunt III król/ pod koroną królewską. Bite były w mennicy Bydgoskiej.

1623

M 23.1.01 R6

- 1/ Karolkiewicz TritonIV/2195, 44mm, waga 28,8g
- 2/ Frankiewicz 207
- 3/ Chomiński 355
- 4/ Stadt Muzeum Berlin 44mm, 28,41g, nr 18227319
- 5/ WCN 11/157
- 6/ MNW 42,5-44,5mm 29,37g nr 2934/217
- 7/ MNW 43,5mm 28,98g nr 2934/218
- 8/ MNK-VII-P-19872, 43,5mm, 28,95g
- 9/ WCN 72/175 waga 26,17g
- 10/ Ermitaż 43,5mm
- 11/ Leo Hamburger 94 aukcja/355, Frankfurt n.Menem 9.05.1932

1625

M 25.1.01 R6-7

- 1/ Chelmiński 237, 42mm, waga 28,8g
- 2/ Frankiewicz 208
- 3/ MNK-VII-P-19873, 42,2mm, 28,71g
- 4/ Schweizerischer Bankverein 17/1183 27028.01.1987
- 5/ Ossolineum C472, 28,18g
- 6/ Zamek Królewski Warszawa, 43mm, 28,84g
- 7/ WCN 61e/ 317, 28,67g
- 8/ Kolekcja prywatna, zdjęcie u autora.

1626

M 26.1.01 R6

- 1/ Frankiewicz 209, 44mm, waga 28,8g
- 2/ Stadt Museum Berlin 46mm, 29,09g, nr 18227320
- 3/ MNW 44mm 29,0g nr 2730/6955
- 4/ MN W 44,5mm 29,51g nr NPO111527
- 5/ MNK-VII-P- 19874, 44,1mm, 29,29g
- 6/ GGN 1/560 potem 7/85
- 7/ Ermitaż /1242/ 44mm

Gumowski pisze że w gabinecie w Dreźnie miał 39g.

1627

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 27.1.01 R6-7

- 1/ MNW 43mm waga 23,80g nr 2730/6956
- 2/ MNW 42mm 19,63g nr NPO27470
- 3/ Kolekcja prywatna W-wa 44mm 29,26g
- 4/ Ermitaż /1256/ 44,5mm
- 5/ Kunker 249/237 29,78g, wcześniej Hauck 19/853, ostatnio Kunker 293 i 307.

1628

M 28.1.01 R6

- 1/ MNW 43mm waga 29,10g nr 2730/6958
- 2/ MNW 44mm 29,20g nr NPO28092
- 3/ MNK-VII-P-3414, 43,8mm, 28,66g.
- 4/ Schweizerischer Bankverein 24/1328 23-25.01.1990
- 5/ Adolph Hess AG Zurich 260/1746 28-29.01.1991
- 6/ UBS aukcja 49/2363 waga 27,05g
- 7/ Ermitaż /1272/ 44mm
- 8/ Kunker 281/1975 i ten sam Rauch 100

Odbitki w złocie:

1/ MNK-P-VII-5958 waga 34,82g i średnicy 44,2mm.

2/ Drezno Staatliche Kunstsammlungen Munzkabinett waga 34,82g

Kolejne talary z lat 1629-1631 z mennicy bydgoskiej to też talary medalowe o charakterze heraldyczno-emblematycznym bite w srebrze i złocie. Stałym motywem awersów są litery **STR** pod koroną królewską. Na rewersie pojawia się kompozycja heraldyczna. Centralną część zajmuje snopek- herb wazów okolony łańcuchem orderu złotego runa. Otaczają go herby Polski, Szwecji, Litwy i Folkungów / dynastia panująca w Szwecji i Norwegii w XII-XIVw/. Widać tu wyraźny wydźwięk propagandowy pokazujący Zygmunta III jako władcę jednoczącego pod jednym berłem kilka koron. Akcent panegiryczny pod adresem króla wprowadza medal z 1630 roku gdzie na awersie anioły z gałązkami palmowymi podtrzymują koronę. Lwy trzymające herby na rewersie z kolei nawiązują do heraldyki szwedzkiej.

1628

M 28.2.01 R*

1/ Ermitaż /1273/ 44mm

Jedyny znany egzemplarz talara z tego roku opisał E.Hutten-Czapski w książce „**Catalogue de la collection Imperiale de l’Ermitage’ de monnaies et medailles Polonaises**” Petersburg **1858-1859**, która znajduje się w rękopisie w MNK. Zdjęcie poglądowe gdyż nie ma możliwości umieszczenia zdjęcia oryginału.

1629

M 29.1.01 R 6

- 1/ Karolkiewicz TritonIV/2196, 44,5mm waga?
- 2/ Kubicki 502
- 3/ Chełmiński 278
- 4/ Frankiewicz 210
- 5/ MNW 43,5mm 29,00g nr NPO15983
- 6/ MNW 43,5-44mm 25,07g nr 2934/230
- 7/ WCN 50/27 waga 29,35g
- 8/ MNK-VII-P-19875 waga 28,93g.
- 9/ Munzen Und Medaillen AG Basel liste 509/139
- 10/ Schweizerischer Bankverein Basel 37/2392 24-27.01.1995
- 11/ Muzeum Miasta Berlina 47mm, 29,35g, nr 18227321
- 12/ Kunker 145/7015, 28,62g, 12000euro
- 13/ Ermitaż 44mm,

Odbitki w złocie:

- 1/ MNK-VII-P-5959, średnica 45,2mm, waga 34,86g

Opisywany też w zaginionym zbiorze Czartoryskich

1630

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 30.1.01 R7

1/ MNW 43-44mm waga 29,21g nr 2730/6960;

M 30.2.01 R 5

- 1/ Karolkiewicz TritonIV/2197, 46-47mm
- 2/ Chełmiński 301
- 3/ Kubicki 504 średnica 47mm, waga 30,4g
- 4/ Frankiewicz 211
- 5/ MNW nr 2730/6961, 46mm 29,84g
- 6/ MNW nr 2730/6962, 46mm 30,01g
- 7/ MNW nr NPO15982, 47mm 35,03g
- 8/ MNW nr NPO15981, 46,5mm 30,10g
- 9/ MNK-VII-P-3413, 46,8mm, 30,06g
- 10/ Kolekcja prywatna W-wa średnica 46mm, waga 29,86g
- 11/ Muzeum Miasta Berlina 47mm, 29,9g, nr18223470
- 12/ Ermitaż 46,5mm
- 13/ Ossolineum C483, 29,81g
- 14/ Zamek Królewski Warszawa, 46-46,5mm, 29,80g

15/ Gorny&Mosch 250/3309 waga 29,69, średnica 46mm.

16/ Muzeum AiE Łódź 29.79g

Odbitki w złocie:

1/ Muzeum Miasta Berlina 45mm, 34,86g, nr 18223440

2/ Oxford waga 35,07g

3/ Sztokholm waga 20,14g

Novum przynoszą medale z 1631 i 32 roku z mennicy bydgoskiej. Motywem centralnym awersu jest orzeł z literami ST w tarczy serdecznej, otaczają go insygnia władzy : korona podtrzymywana przez anioły, miecz i berło. Rewers wypełnia obelisk zwieńczony orłem polskim, trwający nieporuszenie IMMOBILIS /pol. bezpieczny, niewzruszony/ mimo atakujących go gwałtownie fal i wiatrów. Można to interpretować, że Polska pod rządami Zygmunta III mimo ataków „morskiej” Szwecji i innych przeciwności losu jest bezpieczna.

1631

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 31.1.01 R 7

1/ GGN 25/183, 45mm, waga 28,45g

2/ MNK-VII-P-... 29,01g

3/ MNW NPO48438, 29,01g

4/ MNW NPO15977, 28,28g

5/ Ermitaż 45,5mm

6/ WCN 72/176 waga 27,93g.

W zbiorze Potockich był o wadze 20 dukatów.

1632

Muzeum Drezno

M 32.1.01 R 7-8

1/ Muzeum Drezno

2/ Ermitaż 45mm

Gumowski widział 5 egzemplarzy tego medalu w dużych zbiorach.

W złocie Wiedeń Kunzhistorisches Muzeum,

TALARY MEDALOWE O WADZE POWYŻEJ TALARA

1,5 TALARA

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 23.2.01 R8 lub R*

1/ MNW, 52,3mm, waga 44,70g nr 2934/219, Gumowski znalazł tylko 1 egzemplarz.

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 14.2.01 R 8

Av; SIGISMVN:III:D:G:POLONI:ET•SVECIAE:REX ❁•

Rv; MAG:DVX:L:RVS:PRVS:⊙ :MAS:SAM:LIVO:614:

1/ MNW 41mm, waga 43,58g /1,5talara/ nr NPO

M 14.3.01 R 6

Av; SIGISMVN:III:D:G:POLONI:ET:SVECIAE:REX ❁•

Rv; MAG:DVX:L:RVS:PRVS:⊙ :MAS:SAM:LIVO:614:

- 1/ MNW nr NPO28091, 41,5x42mm, 40,77g , narożniki klipy ozdobne
- 2/ MNK-VII-P-10566, 42,2x41,2 waga 33,94g
- 3/ PDA 2/240 41x41mm waga 43,27g
- 4/ GGN 6/104 39x40mm 38,7g
- 5/ Karolkiewicz TritonIV/2198 42x43mm waga?
- 6/ Chełmiński 231 42,5x41,5mm waga 27,04g teraz w MNW nr NPO 31280
- 7/ Kubicki 514 waga 39,7g
- 8/ Frankiewicz 199, 41x41mm
- 9/ Frankiewicz 200, 42x43mm
- 10/ Kubicki waga 39,7g brak podanych wymiarów
- 11/ Adolph Hess AG Zurich 262/1337 1-2.02.1993
- 12/ Gorny&Mosch 127/5269, cena 14000euro, z aukcji F.Schlessinger Berlin IX1930 rok
- 13/ Otto Helbing Monachium 14.02.1921 nr 294, zbiór Alfreda von Strothera z Baden Baden
- 14/ Zamek Królewski Warszawa, 41,5-43mm, 39,65g
- 15/ Kolekcja prywatna waga 74,94g

2 TALARY

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M 14.3.02 R8

Av; **SIGISMVN:III:D:G:POLONI:ET•SVECIAE:REX❁•**

Rv; **MAG:DVX:L:RVS:PRVS:⊕:MAS:SAM:LIVO:614:**

1/ MNW 41mm waga 51,88g /ok. 2 talary/ nr NPO28090

2/ Na aukcji Robert Ball Nchfolger Berlin 8.12.1630 lot nr 18 opisany jest /bez zdjęć/
dwutalar o średnicy 41mm i wadze 57,6g.

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M BR.3.01 R*

Av; **:SIGIS•III•D•G•REX•POLONIAE•MAGNVS•DVX•LITVAN•RVSS:**

Rv; **•PRVS•MAS•SALIV•XC:NEC⊕NON•SVE•GOT•VAN•HAE•REX•**

1/ MNW nr NPO3197, 42,5mm, waga 58,11g

M 17.1.01 R 8

Av; ❁ **SIGISMVNDVS III D G POLONIAE ET SVETICIAE REX** ❁ na kokardzie rok 1617, u dołu z boku litery SA /medalier Samuel Amon/

Rv; ❁ **MAGNVS DVX LITVAE RVS ☉ PRVS MAS SAM LIVON ZC** przy koronie rok 16-17, po raz drugi jeszcze mniejszymi literami pośród ornamentów 16-17, niżej ••I•I--VE, jeszcze niżej S-A. Mennica Bydgoszcz.

1/ PNAN 4/63, wcześniej Chełmiński 230, waga 46,68g, średnica 49mm

Odbitki w złocie

1/ MNK-VII-P-10568, średnica 47,5mm i waga 33,08g

2/ Karlsruhe Badische Landes Museum waga 70,11g

3/ Ermitaż

4/ Wiedeń Kunzhistorisches Muzeum waga ok. 15 dukatów

M 17.1.02 R 7-8

Av; ❁SIGISMVNDVS•III•D•G•POLONIAE•ET•SVECIAE•REX❁

Rv; ❁MAGNVS•DVX•LITVA•RVS:⊙:PRVS:MAS:SAM:LIVON:zc

Monety M17.1.01 i 02 różnią się drobnymi szczegółami na rewersie. W monecie M17.1.02 na końcu rewersu litery ZC są większe, data przy koronie •16•-•17• /a nie 16-17/, niżej V•E / a nie VE/, w miejsce SA są dwie rozetki, zaś niżej drobne M-S. Czyli choć na pierwszy rzut oka są prawie identyczne, to druga od innego pochodzi autora. Prawdopodobnie chodzi o Melchiora Schirmera który później w latach 1640-42 kierował mennicą toruńską.

1/ PNAN 2/64, 48,5mm waga 49,59g sprzedana za ponad 500000 PLN

2/ MNW, 48mm, waga 56,55g nr NPO 3975

3/ Karolkiewicz TritonIV/2212 waga 56,3g, wcześniej ten egzemplarz był sprzedawany na Lanz 39/951 w roku 1986r i w 1910 roku na aukcji Leo Hamburger lot 1058, ostatnio Stacs

4.IV.2008 lot 1011 sprzedany za 184000 USD

Odbitki w złocie.

1/ Chełmiński nr 213, waga 13,5 dukata = 47g i średnicy 47mm.

2/ Ermitaż waga 69,1g, średnica 47mm = 20 dukatów

3/ Ermitaż waga 52,1g, średnica 47,5mm = 15 dukatów

4/ Zamek Królewski Warszawa, waga 50,08g, średnica 47,5-48mm = 14 dukatów

5/ MNK waga 33,08g

Gumowski opisywał jeszcze inne nominały: 20,15 i 10 dukatów które miały się znajdować w zbiorach w Dreźnie i Wiedniu.

Moneta w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

M BR.4.01 R*

**Av: •SIGISMVNIII D:G•REX•POLO:MAG DVX LIT•RVS:PRVS:MAS:SAMO
LIVO•&**

Rv: ❁NEC NON:SVECO:GOTO•WANDALORVM Q HAEREDITA:REX ❁

1/ MNW 45,5x45,5mm waga 85,88g /3 talary/ nr NPO 28087, jest to klipa talara M BR.2.01

Av; ❖SIGISMVNDVS·III·D·G·POLONIAE·ET·SVECIAE·REX❖

Rv; ❖MAGNVS·DVX·LITVAN·RVSS·☉·PRVSS·MAS·SAM·LIVON·ZC❖

Mennica Bydgoszcz. Na awersie są drobne litery SA /Samuela Amona/ i 3 razy rok 1621. Na rewersie od góry nad koroną 16-21, a z boków tarcz herbowych kolejno II-VE, 16-21, S-A i poniżej tarcz S-A.

M 21.1.01 R 8 2 TALARY

- 1/ Dr Busso, Peus, Nachfolger 383/2279 średnica 68mm, waga 49,92g
- 2/ Kunker 80/268 średnica 68,4mm, waga 61,0g

M 21.1.02 R 8 3,5 TALARA

- 1/ MNW średnica 69mm, waga 99,07g nr NPO7173
- 2/ MNK- Muzeum Książąt Czartoryskich waga 93,90g

M 21.1.03 R 8 4 TALARY

- 1/ MNW 69mm, waga 111,25g nr NPO7174; wcześniej Chełmiński nr 208, waga 111,5g

M 21.1.04 R 8 5,5 TALARA

- 1/ PDA 4/229 waga 160g

M 21.1.05 R 8 6 TALARÓW

- 1/ MNK-VII-P-19879, średnica 69mm, waga 164,61g

M 21.1.06 R 8 10 TALARÓW

- 1/ Karolkiewicz TritonIV/2213 średnica 69,6mm, waga 290,29g

Talary te znane są w pojedynczych egzemplarzach i być może stopień rzadkości R8 jest za niski ale wymaga to dalszych badań.

Jest to najwspanialszy numizmat z okresu panowania Zygmunta III a może i w całej historii numizmatyki polskiej. Znany jest z odbitek w srebrze i złocie, bardziej nawet ze złotych bić bo jest ich więcej.

Odbitki w złocie

100 dukatów

1/ MNK-VII-P-3415 ma średnicę 69,4mm i wagę 348,3g

2/ Wawel waga 347,1g

3/ Budapeszt Magyar Nemezeti Muzeum

4/ Budapeszt Magyar Nemezeti Muzeum

5/ Drezno Staatliche Kunstsammlungen Munzkabinet waga 348,37g, średnica 68,8mm

6/ Nowy York zbiór prywatny

7/ Niemczyk 350,01g

8/ Rosja zbiór prywatny /aukcja Stack 2008r/

90-91 dukatów

9/ Wiedeń Kunzhistorisches Muzeum waga 317,51g

10/ Ermitaż waga 317g

11/ Budapeszt Magyar Nemezeti Muzeum

12/ W kolekcji Faruka miał 313g licytowany na aukcji Sotheby IV. 1954

80-81 dukatów

13/ Clifton Wild USA 282,08g /ex Stack /

70 dukatów

14/ Glending&Spink aukcja Londyn 1964

15/ Jasna Góra ? dar Rafała Leszczyńskiego

16/ Kubicki waga 243,5g

60 dukatów

17/ W kolekcji Faruka miał 209g licytowany na aukcji Sotheby IV. 1954

18/ Aukcja Schulten Niemcy 1982r waga 208,09g

50 dukatów

19/ Karolkiewicz waga 174,9g

20/ Sascha Guitry waga 175,2g

40 dukatów

21/ Zamek Królewski w Warszawie nr ZKW 4261, ma średnicę 69-70mm i wagę 139,3g

22/ Zbiór prywatny Moskwa

30 dukatów

23/ Muzeum Miejskie w Berlinie waga 105,7g i 66mm nr 18223427

Jak z tego zestawienia widać jest to bardzo rzadki numizmat odbijany wielokrotnie w różnych wagach, rzadszy nawet w srebrze niż w złocie, sporadycznie pojawia się na aukcjach. Mamy też dane ze „starych”, przedwojennych aukcji i z literatury o niektórych egzemplarzach np. z Jasnej Góry. Czy wszystkie zachowały się do naszych czasów? Zapewne pojedyncze

egzemplarze znajdują się jeszcze w prywatnych zbiorach na całym świecie, ale w dzisiejszych czasach nikt się takimi monetami przeważnie nie chwali

Nie jest pewne z jakiego powodu numizmat ten był bity. Większość współczesnych badaczy skłania się ku temu, że był bity z okazji zwycięskiej bitwy pod Chocimiem w 1621 roku. Ale przecież nie było to wielkie zwycięstwo, raczej taktyczne zwycięstwo, które powstrzymało Osmanów od marszu w głąb Rzeczypospolitej i skutkowało podpisaniem traktatu potwierdzającego ustalenia pokoju z Buszy z 1617 roku. Rokowania pokojowe, które zakończyły się 9.10.1621 roku prowadził ze strony polskiej Jakub Sobieski, ojciec Jana, który naprawdę rozgromił Turków pod Chocimiem ale miało to miejsce dopiero w 1673 roku. Tak historia czasem zatoczy koło. Wróćmy jednak do naszych numizmatów. Król mógł o wiktorii pod Chocimiem dowiedzieć się w połowie października. Na pewno na dworze odebrano tę wiadomość entuzjastycznie zwłaszcza że wszyscy pamiętali jeszcze straszną klęskę pod Cecorą w 1620 roku. Ale w tych czasach nie było technicznych możliwości, żeby zamówiony wtedy numizmat mógł być przygotowany i wybity jeszcze w tym samym roku. Poza tym nie ma na nim o Chocimiu żadnej wzmianki. Dlatego należy przyjąć że król rozdawał go osobom szczególnie zasłużonym, poza granicami kraju mógł służyć też jako medal reprezentacyjny. Nie można wykluczyć, że służył też do celów tezauryzacji czyli przechowywania zasobów kruszcowych w taki sposób. Podobna praktyka była np. w Niemczech. Jeśli zaś miała to być pamiątka bitwy z Turkami to mimo daty 1621 musiał być wybity nieco później.

NUMIZMATY OPISYWANE W LITERATURZE

Wszystkie w/w talary albo miałem w rękach albo znam z katalogów aukcyjnych. Istnieje jeszcze kilka talarów które są opisane w literaturze, najczęściej znane jako pojedyncze egzemplarze w zbiorach muzealnych np. w Ermitażu i prywatnych. Wymieniam je, jednocześnie licząc na pomoc czytelników. Jeśli macie o nich jakieś informację, zdjęcia lub o innych talarach medalowych w tej publikacji opisanych i nieopisanych to proszę o informację na adres poczty: wazowiekatalog@vp.pl.

Mennica Ryga, Gumowski znalazł tylko 5 egzemplarzy / Czapski, Radziwiłł, Wiedeń, Sztokholm, Petersburg/ o wadze przeważnie 10 dukatów, średnicy 42mm i wszystkie w złocie, czy zatem jest taka srebrna moneta? Stężyński-Bandke „Numizmatyka krajowa” wydanie w 1839 roku, podają że takiego talara miał Franciszek Grunbaum z Krakowa.

E.Kopicki w swoim katalogu opisuje ten numizmat jako półtalara i że znajduje się w Ermitażu, podobnie powtarzają to Cz.Kamiński i J.Kurpiewski w specjalistycznym katalogu monet Zygmunta III Wazy podając wagę 16,59g. Gumowski z kolei twierdzi, że jedyny znany egzemplarz waży 37,5g. Czapski opisał go w swoim spisie „Catalogue de la collection Imperiale de l’Ermitage’ de monnaies et medailles Polonaises” Petersburg 1858-1859, podaje, że jest ze srebra, 37mm i waży 37,53g. Nie może więc to być talar ani półtora talara. Wszystko wskazuje na to, że jest to medal wybitny w Poznaniu przez Rudolfa Lehmana. Patrz też komentarz w M.Gumowski „Medale Zygmunta III Wazy” nr 50.

Podobno był w zbiorze Radziwiłłów

Gumowski znalazł tylko 2 sztuki, w zbiorze Gimnazjum Gdanskiego i we Lwowie

Talar 1612 unikat

E.Kopicki oraz Cz.Kamiński i J.Kurpiewski podają jeszcze istnienie:

Talar 1613 - R8

Talar 1613 klipa – unikat /Radziwiłł/

Talar 1616 klipa - /Radziwiłł/ podobna do klipy 1614